

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

347 פ"ק פ"ק ויקהל תש"ס ע"ה ח' אלול 347
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: תיקון חטא העגל

העולם, וממילא לא יהיה בכוחם של אומות העולם לפגוע בכלל ישראל כיון שאין באפשרותם להתאחד.

תיקון נוסף לחטא העגל הנזכר בפרשה הוא המשך הפסוק: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתו לה' כל העשה בו מלאכה יומת".

לכאורה, מדוע התורה מצווה אותנו לעשות מלאכה ששה ימים, הרי עיקר הציווי כאן הוא על השבתה בשבת, לכאורה די היה לומר שאסור לעשות מלאכה ביום השבת?

חז"ל במסכת כתובות (נט:) לימדונו כי גם אשה נשואה שיש לה כמה וכמה שפחות העוזרות לה בטיפול בצרכי הבית, חלילה לה שתשב בחוסר מעשה. תתעסק בסריגה או כל תחביב קל בה היא מעוניינת, ולא תשב תוהה ובוהה, "שהבטלה מביאה לידי שיעמום". ומפרש שם רש"י: שגעון (כלומר מחלת עצבנות). מובן מאליו שאזהרה זו כוחה תקף גם עבור גברים. אם לא ימצאו עיסוק שדורש מהם מחשבה ופעילות, "מה יעשה אותו הבן שלא יחטא"?

הסיבה לחטא העגל משום שעם ישראל היו במדבר במצב של אי עשיה, הכל היה להם, מן היה יורד להם מן השמים הבגדים היו מתכבסים ומתגהצים, אפילו לא היה מתפנים לשירותים, שגם את הזמן הזה הרויחו. הקב"ה עשה זאת כדי שיוכלו לנצל את הזמן המירבי בשביל לימוד התורה הקדושה, כדברי חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", אולם עם ישראל הרגישו משועממים, אין להם מה לעשות, ושיש בטלה, הבטלה היא אם כל חטאת, זה מה שהביא אותם לחטא העגל.

לכן התיקון לחטא העגל הוא "ששת ימים תעשה מלאכה", לחפש עשיה, עשיה חיובית להתעסק בדברים חיוביים, אם זה לימוד תורה ומי שאינו יכול ללמוד להתעסק בדברי עשיה והתנדבות וכדומה.

כמו שאומרת הגמרא בבבא מציעא (סד:), שהתוקף עבדו של חבירו ועובד עמו בזמן שהעבד לא היה עושה מלאכה פטור מלשלם לו, שכן נח לבעלים שישתמשו בעבד, שלא יתרגל לחיי בטלה.

וכמו שמסופר בספר האיש על החומה (ח"ב עמ' 33) על השאגת אריה, שכאשר עמד להיפטר מן העולם, הגישו לו סידור כדי שיאמר וידוי קודם מיתתו. הרים השאגת אריה את ידיו, ואמר: ידיים אלו יעידו עלי, שאינו צריך לומר וידוי כיון שלא היה לי זמן לחטוא.

וכן מובא בספר אמת ואמונה (עמ' נ"ג) על הרה"ק מקוצק ז"ע, שהיה נוהג לומר לחסידיו: איני מבקש ממכם שלא תחטאו בגלל שאינכם רוצים לחטוא. אלא, אני מבקש ממכם שלא תחטאו כיון שלא יהיה לכם זמן לחטוא.

והרה"ק מקוצק הביא לכך ראייה מדברי הגמ' בסוכה (יז). שאומרת: אור פוסל בשלושה וסכך פוסל בארבעה. ולכאורה, היה צריך להיות להיפך שסכך פוסל פסלותו תהיה יותר גדולה וחמורה

לאחר שלמדנו בשבוע שעבר על חטא העגל, באה עתה הפרשה של התיקון, התיקון לחטא החמור של עבודה זרה הוא בניית המשכן. שמו של המשכן מעיד על מהותו: "משכן העדות" – "עדות לישראל שוויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה את שכינתו ביניהם" (רש"י שמות ל"ח, כ"א).

ולכן פרשה זו נקראת "ויקהל" כדי לתקן את "ויקרא העם פי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן", אותה קהילה פסולה נתקנה על ידי הקהילה סביב משה רבינו לעבודת המשכן.

נמצא כי הכח נמצא ב"קהילה" - בקבוצה, כאשר הטומאה מתגבשת ומתקהלת ניתן בה כח, לעומת זאת עם כלל ישראל יתקהלו ויתאחדו, יבטלו כל כח של טומאה ושל סטרא אחרא.

כמו כן בפורים כאשר רצו להשמיד את כוחו של המן היה צורך בהתקהלות: "אשר נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר ועיר להקהל ולעמד על נפשם להשמיד ולהרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים ושללם לבוז".

בזה נבוא ונבאר מדוע נענשה ושתי וצמח לה זנב (מגילה יב: ובייאור מהו הזנב, הערוך מפרש, שגודל לאדם בליטה יתירה מגופו, זה נקרא זנב. כלומר אין הכוונה לזנב כפשוטו. אולם המהרש"א שם דוחה דברי הערוך ומתפלא מדוע לא פירש כפשוטו שהכוונה היא לזנב ממש, כמו שמצינו בברכות דף ס"א אצל אדם הראשון שנברא עם זנב, ולאחר מכן יצאה חוה מהזנב של אדם הראשון. ולכן המהרש"א מפרש זנב כפשוטו. רבינו בחיי בספרו כד הקמח (פורים) מפרש "זנב" וז"ל: ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצותא הואי מאי טעמא לא אתי? מלמד שפרחה בה צרעת. במתניתא תנא בא גבריאל ועשה לה זנב, והוא יתרת בשר שנעשה בפניה לפי שעה בדרך הנס. ע"כ. כלומר שזנב הכוונה היא לקרן שצמחה לה על הראש. ואולי זה מקור לשיר "לושתי יש קרו, קרן על הראש ה' נתן לה עונש כי היא רעה מאוד".

רבינו יוסף חיים ז"ע בספרו 'בניהו' עמ"ס מגילה (יב:) מבאר מדוע הקב"ה עשה זנב ל'ושתי' דכתבו חכמי הטבע שטרחו הרבה ליישר עקימת זנב הכלב על ידי כלים, ולא הועילו. ודוגמא לזה אמר הכתוב (ירמיהו נא, ט) רפאנו את בבל ולא נרפתה, והיינו שבקש הקב"ה להוציא מן נבוכדנצר גרים, וקטרגו מלאכי השרת ולא הוציאו, וכנזכר בגמרא דסנהדרין (צו:). והנה מלכות נבוכדנצר אבדה לגמרי בהריגת בלשצר שלא נשאר לו זרע למלוך, אמנם נשאר להם מעט זכר כנקב מחט סדקית על ידי ושתי בתו של בלשצר, שנשאה אחשוורוש מלך פרס שנקרא עליה שם מלכתא בפרס, ואח"כ קרה לה המקרה הזה שגם זה הנשאר אבד, והוא הדבר שדבר הכתוב רפאנו את בבל ולא נרפתה. ונמצא עניינם דומה לזנב הכלב שטרחו ליישר עקימותה ולא הועיל, ולכך ליזכר דבר זה שהיה להם עשה לה זנב שקרה לה ולבית אביה כמקרה הזנב של כלבים שלא היה להם תרופה".

אבל לפי דרכינו יש לפרש מה ענין הזנב, כי רמז בזה כי אומות העולם משולים לבהמה אשר יש לה זנב, וכדברי הגמרא ביבמות (סא). "אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם", לכן אחדות והתקהלות שייכת רק אצל כלל ישראל ולא אצל אומות

מאורע שאין בעצמותו כל פסול? אלא מלמדנו, שההולך בטל גרוע יותר מן הפסול, ולכן פוסל האויר גם בשיעור קטן יותר.

אומר הרה"ק האדמו"ר בעל ישועות משה מויזניץ צוק"ל: יש לנו סתירה בדברי חז"ל מצד אחד כתוב בברכות (ד): "למד לשונן לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז". מצד שני הגמרא בקידושין ל. אומרת "ושננתם" - שיהו דברי תורה מחודדים בפיו, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד. אז לענות מיד או לומר איני יודע?

ואמר בדרך המוסר, שהמילה "איני יודע" זה הולך על היצר הרע. כאשר בא אליך יצר הרע ומנסה לשכנע אותך לבזבז את זמנך, לך תטייל תקרא עיתון וכדומה, אז תאמר לו "איני יודע" עדיין אני לא יודע את הש"ס עדיין אני לא יודע את ארבעת חלקי השו"ע, יש לי הרבה מה ללמוד. חבל לי על הזמן.

כמו כן הוא מפרש דברי הגמרא בסוכה (נב): ובקידושין (ל): "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ". כלומר, כשהיצה"ר בא להציע לאדם לבלות את זמנו, משכהו לבית המדרש, תראה לו את ארון הספרים בביהמ"ד, שיראה שעדיין יש הרבה ספרים שעדיין לא למדת ואין לך זמן לשטויות.

גחלי אש

דברי חיזוק והתעוררות המעוררים את לב האדם לעבודת ה'

איפוק:

מרגלא בפומיה של הפרנקפוטר זי"ע: מהו יהודי? זה אשר עוצר את עצמו ונמנע מרצונותיו.

וכפי שמסופר על אחד מתלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע, אשר פעם לאחר תפילה בהתלהבות עצומה ויקוד אש כמעט עד לכלות הנפש, הוגשו לפניו כוסות מים לשתייה. אחד מהנוכחים לא המתין ושתה את המים עוד לפני שהחול שהיה בהם שקע (באותם ימים היו המים מעורבים עם חול). אי התאפקות זו הפילתו מכל מדרגותיו והמגיד עמל רבות להחזירו למצבו הקודם.

עזרה לזולת:

אמר רבי שלמיקה מזוועהיל זי"ע: כל פסיעה שאדם פוסע עבור הזולת – חוסך בכך אלף פסיעות עבור עצמו.

יגיעה בעבודת ה':

א. מובא על אדמו"ר הזקן הבית אהרן מקרלין (הובא בספר מטה אהרן פרשת בהעלותך), שפעם אחת רצה להדליק אש ולקח אבן והכה עליה כדי להוציא ממנה אש. וכשאמרו לו שבזמנו יש כבר גפרורים בבית ולמה לו כל הטורח הזה, השיב להם: "אני שונא אש שבאה בקלות". כך גם לדבר שבקדושה צריך עבודה קשה ויגיעה רבה ולא שיבוא בקלות.

ב. אמר הרבי ר' זושא זי"ע: "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" – היכנס אל הקודש אחת ולתמיד, ולא שבכל עת תצטרך לבוא מחדש...

ג. "מה אנו מה חיינו" אם רוצה האדם לבדוק ולדעת "מה אנו" צריכים לבדוק ולברר "מה חיינו", היינו ממה הוא שואב חיות.

ד. כתב הפלא יועץ ערך כופה: וה' ברחמיו לא יעזוב את חסידיו לעולם שיהיו נלחמים עם יצרם, רק ההתחלות קשות, וכאשר יורגלו מעט לילך בדרך טובים, אז לא תאווה נפשם לעשות רע, ואף על פי כן מעלה עליהם שכר הרבה כאלו לעולם היו כופים את יצרם, שהכל הולך אחר ההתחלות.

יסורים:

אמר הרה"ק רבי ישראל מרוזנין זי"ע: יום אחד של יסורי הנפש, עולה על כמה שבועות של יסורי הגוף.

גחלי אש

דברי חיזוק והתעוררות המעוררים את לב האדם לעבודת ה'

שבת:

א. כתב בספה"ק יושר דברי אמת (אות מ"ח): אם עיני שכל לך תבין, עיקר יום השבת הוא להתדבק בהשי"ת בתפלה ותורה, ולזה קורא הזוהר (ויקהל ר"ה סוף ע"א) האי יומא יומא דנשמתין, ולא יומא דקיימא בגופא, ר"ל שמאיר שורש הנשמות על הנשמות שבגופים, והם נכספים אליו, וזה נקרא תוספות נשמה יתירה, וכל זה נרגש בתפלה, לכך צריך להיזהר בתפלת שבת מאד מאד, כי זהו עיקר השבת, לא כמו שחושבים המון עם, אפילו בעלי תורה שאינם חרדים על דבר השי"ת ומזלזלים בתפילה, יום השבת בעיניהם ענין אחר לא ידעתי מה וכו'. ע"כ.

תורה:

א. ה"קראוון" שם למד לימד והתפלל מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הוקם על שטח עזוב שבצמוד לשכונת מאה שערים.

של מי המקום?

השטח הוא חלק מחלקת קרקע גדולה יחסית שהייתה שייכת בעבר ל"היילה סלאסי" קיסר האימפריה האתיופית ה – 225. במשך 34 שנה שלט סלאסי במדינת אתיופיה, עד לפרוץ האביב האתיופי לפני 40 שנה.

כתוצאה מהפלתו נוצרה שאלה משפטית שנמתחה על פנים- בדבר בעלות נכסיו בעולם. בין השאר רכש סלאסי את השטח הלוה שבמשך שנים היה תלוי בו שלט שהצביע על בעלותו של "המלך ירום הודו" ועל איסור החנייה בו.

לאחר שהשיגו הסכמת הנוגעים בדבר הוקם בו הקראוון.

במבט תורני הסיפור הפוך: כל שושלת מלכות אתיופיה נוסדה כדי שלכשיודח מלכה האחרון, תיווצר שאלה משפטית שתיאלץ להותיר את השטח ריק במשך עשרות שנים, כדי שיהיה היכן להציב קראוון למרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל!

ב. אחד מקנייני התורה השנויים במסכת אבות הוא "השמח בחלקו", ובספר מנוחה וקדושה (שער תורה פרק ב' אות כ"ג) הביא בשם הגר"א, דהכוונה היא ששמח בחלקו בתורה.

ג. כתב ברעיא מהימנא (דברים דף רע"ג ע"א) בענין חשיבות לומר דברי תורה על השולחן שאוכל, כיון שהשולחן מקומו בצפון הרומז לדין כמו שנאמר "מצפון תיפתח הרעה", ועל ידי התורה שהיא חסד – ממתיק את הדינים.

ושם מציין שכל החבריא קדישא משתטחת לכבודו ומשבחת אותו, שדברים כאלו יכול לומר רק מי שהוא בבחינת גן עדן "אשר אדם נכנס שם, במחיצת הילדים נעשה ילד, במחיצת נערים נעשה נער וכו'".

מחשבות קדושות:

כתב בספה"ק קדושת לוי (פרשת משפטים) וז"ל: דהנה האדם בעבודתו להשי" בתורה ובמצות מביא תענוג גדול למעלה, וכשאדם רוצה לידע אם השם יתברך יש לו תענוג מעבודתו, ובחינה הוא על זה אם אדם רואה שלבו בוער כאש ומתלהב תמיד לעבוד אותו ויש לו חשק ורצון בעבודת הבורא אז בוודאי מוכח שהשי" יש לו תענוג מעבודתו, ולכך מסייעין לו מן השמים ושולחין לו מחשבות קדושות לתוך לבו.

ניצול הזמן:

החידושי הגרי"ס, ביאר את המשנה "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העוה"ב". זהו הגיהנם לעתיד לבוא, שיהא איש ישראל בוש ונכלם כיצד איבד לריק שעה אחת מימי חלדו עלי אדמות. ע"כ.